

2024

Ranta-asemakaavan muutokseen liittyvät
luontoselvitykset 2018: Kouvolan Matala
Sarkanen ja Suuri Hautajärvi

Petri Parkko

27.1.2019

25.6.2024

1. Taustoja

Kouvolan Pesäntäjärvellä ja Lovasjärvellä sijaitsevilla UPM:n omistamilla mailla on laadittu ranta-asemakaavan muutosta Ympäristösuunnittelu Oy:n toimesta. Kaavaan otettiin vuonna 2018 mukaan ranta-asemakaavoittamattomat alueet Kouvolan Matala Sarkaselta ja Suuri Hautajärveltä. Kaavoitusta varten tarvittiin tiedot alueiden merkittävistä luontoarvoista.

2. Menetelmät ja aineisto

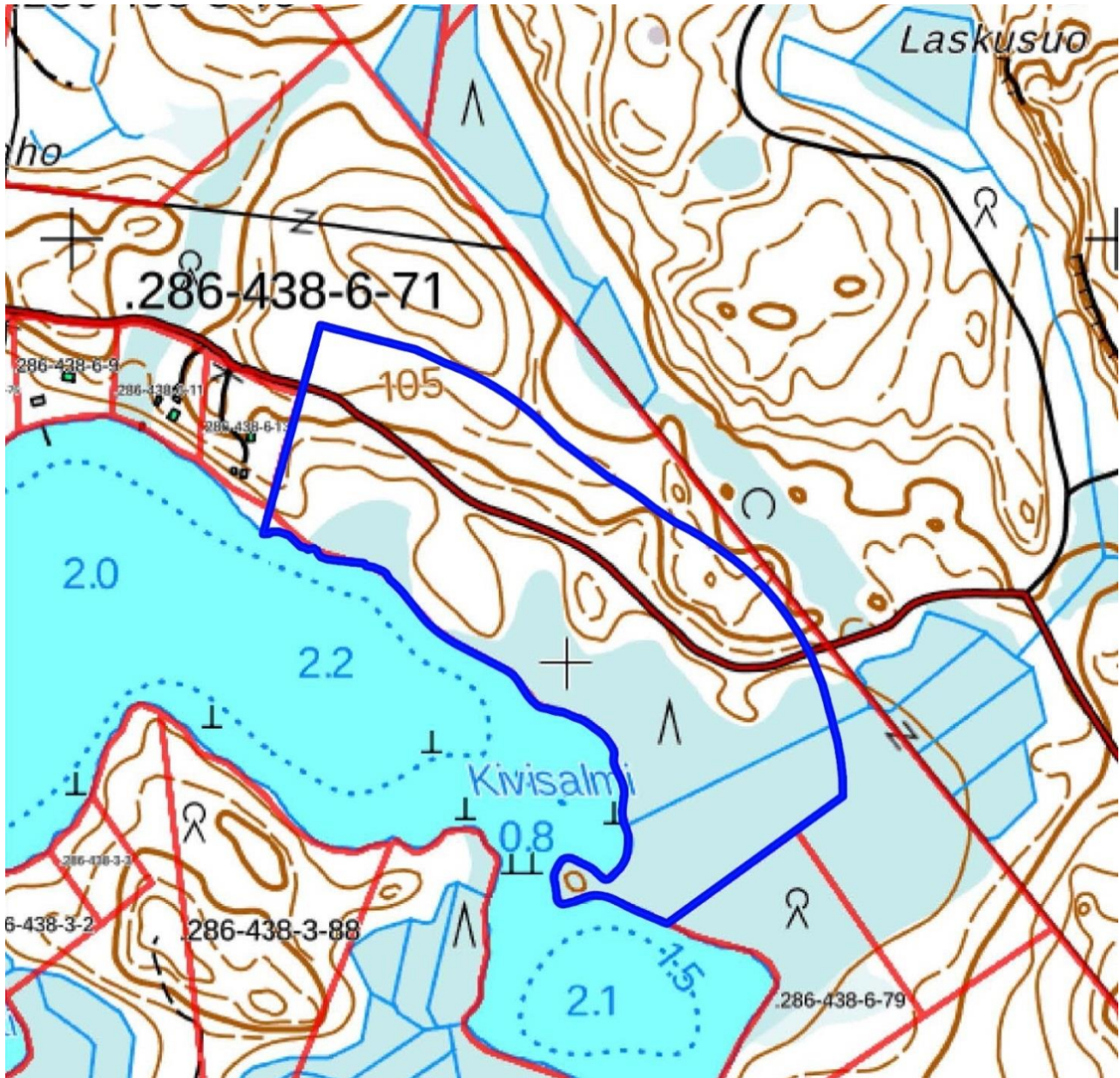
Luontonselvityksen maastotyöt tehtiin 28.6. ja 8.8.2018 kulkemalla alueet maastossa jalkaisin läpi niin ettei merkittäviä katvealueita muodostunut. Alueilta selvitettiin arvokkaita elinympäristöjä ja uhanalaislajiston sekä luontodirektiivin IV-liitteen lajien esiintymiä. Arvokkaita elinympäristöjä ovat luonnonsuojelulain, vesilain ja soveltaen metsälain 10 § suojelemat kohteet, METSO-ohjelmaan sopivat metsät, uhanalaisiksi arvioidut luontotyypit sekä harkinnan mukaan muut arvokkaat elinympäristöt. Kaavamuutosalueiden rannoilla tehtiin sudenkorentoselvitys aikuishavainnointina 28.6.2018 klo 13.15–16.00. Sää oli sudenkorentojen lentoaktiivisuuden kannalta erittäin hyvä: lämpötila +27 °C, aurinkoista, tuuli 3 m/s.

Pistemäisten kohteiden koordinaatit tallennettiin maastossa Garmin GPS-laitteeseen, josta ne siirrettiin paikkatieto-ohjelmaan. Arvokkaat luontokohteet rajattiin maastokartoille ja digitoitiin paikkatieto-ohjelmalla. Raportin luontokohdekartat on tehty SYKE:n Karttapalvelu Karpalossa (© Maanmittauslaitos).

Eliölajien uhanalaisuus raportissa perustuu lintujen ja nisäkkäiden osalta 2015 uhanalaisuusarviointeihin (Liukko ym. 2016 ja Tiainen ym. 2016) ja muiden lajien osalta vuoden 2010 arviointiin (Rassi ym. 2010). Luontotyyppien uhanalaisuus ja määrittäminen ovat julkaisun Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 mukaan (Kontula & Raunio 2018). Raportissa käytetty eliölajien nimistö on Suomen lajitietokeskuksen (Laji.fi) mukaan. Luontonselvityksen kaikki maastotyöt ja raportoinnin teki luontokartoittaja (eat) Petri Parkko.

27.1.2019 luontonselvitysraportin luontokohteiden numerointi päivitettiin 25.6.2024.

Raportissa käytettyjä lyhenteitä: VU = uhanalainen, vaarantunut; Dir II = EU:n luontodirektiivin II-liitteen laji; Dir IV = EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulla kielletty.

Kartta 1. Matala Sarkasen kaavamuutosalueen rajaus.

3. Matala Sarkanen (kartta 1)

3.1. Alueen luonnon yleiskuvaus

Matala Sarkanen on Kouvolan ja Savitaipaleen rajalla sijaitseva karu, matala ja hiekkapohjainen järvi (kuva 1). Kaavamuutosalue sijoittuu järven pohjoiseen osaan ja sen kapeimpaan kohtaan eli Kivisalmen pohjoispuolelle. Huomattava osa alueesta on suota ja pääosin melko luonnontilaisia tupasvillärämeitä. Laajemman suon eteläosan läpi on kaivettu oja ja sen läheisyydessä metsät ovat turvekangasta ja muuttumaa.

Kuva 1. Matala Sarkasen kaavamuutosalueen rantaa 28.6.2018 © Petri Parkko

Kivisalmessa on pieni puustoltaan luonnontilainen saari (kartta 2, kohde 5), jossa kasvaa metsämäntyä (*Pinus sylvestris*), metsäkuusta (*Picea abies*) ja koivua (*Betula*) mustikkatyypin kankaalla.

Matala Sarkasen vesikasvillisuus on niukkaa: ilmaversoisina kasvaa harvaa vesiruovikkoa, järvikortetta (*Equisetum fluviatile*) ja jouhisarakasvustoja (*Carex lasiocarpa*) sekä kelluslehtisinä isoulpukkaa (*Nuphar lutea*) ja näkinlumpeita (*Nymphaea*).

Kuokantien ja järven välissä on tavanomaista talousmetsää: avohakkuuta ja taimikkoa sekä n. 50-vuotiasta harvennettua mäntyvaltaista metsää mustikkatyypin kankaalla. Uudistusien ylittänyttä metsää on vain pieni suon ja avohakkuun väliin jäänyt kuvio. Kuokantien pohjoispuolella on mäntyvaltaista varttunutta kasvatusmetsää ja palomaitohorsmaa (*Chamaenerion angustifolium*) kasvavaa avohakkuuta (kuva 2).

Kuva 2. Kuokantien ja Matala Sarkasen välissä on runsaasti palomaitohorsmaa kasvava hakkuuaukea. 28.6.2018
© Petri Parkko

3.2. EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikat

Lummelampikorenon (*Leucorrhinia caudalis*) lisääntymispaikka (kartta 2, kohde 6)

Matala Sarkasella kasvaa melko paljon isoulpukkaa, jonka lehdistä lummelampikorenon koiraat tyypillisesti vartioivat reviirejään. Alueella havaittiin 28.6.2018 vain yksi lajin koiras (kuva 3), mutta kaava-alueella on hyvin todennäköisesti pieni lisääntyvä kanta. Lummelampikorenon havaintopaikalla on hyvin matalaa ja vedessä on monin paikoin suojaa antavia hakopuita.

Muita alueella havaittuja sudenkorentolajeja olivat keihästytönkorento (*Coenagrion hastulatum*), isotyönkorento (*Erythromma najas*), välkekorento (*Somatochlora metallica*), vaskikorento (*Cordulia aenea*), ruskohukankorento (*Libellula quadrimaculata*) ja pikkulampikorento (*Leucorrhinia dubia*).

Kuva 3. Lummelampikorenon koiras puolustamassa reviiriään ulpukanlehdellä. Matala Sarkanen 28.6.2018
© Petri Parkko

3.3. Arvokkaat elinympäristöt

Ojittamattomat tupasvillärämeet (kartta 2, kohteet 1, 2 ja 3)

Arvokkaan elinympäristön rajaukseen otettiin mukaan kasvillisuudeltaan luonnontilaisimmat osat, joissa esiintyy vain vähän metsäsammalia ja metsävarpuja. Rämeiden puustona kasvavat enimmäkseen kitukasvuiset metsämännyt sekä hieskoivut.

Kuva 4. Matala Sarkasen rannassa esiintyy ojittamatonta tupasvillärämettä. 28.6.2018 © Petri Parkko

Varpuja esiintyy monipuolisesti: suopursua (*Rhododendron tomentosum*), vaiveroa (*Chamaedaphne calyculata*), vaivaiskoivua (*Betula nana*), taigajuolukkaa (*Vaccinium*

uliginosum) ja suokukkaa (*Andromeda polifolia*). Etenkin rannan tuntumassa kasvaa myös suomyrttiä (*Myrica gale*) ja paikoin esiintyy virpajua (*Salix aurita*).

Rämeiden kenttäkerroksessa kasvaa tupasvillaa (*Eriophorum vaginatum*), paikoin luhtavillaa (*E. angustifolium*), jouhisaraa, pyöreälehtikihokkia (*Drosera rotundifolia*) sekä järviruokoa (*Phragmites australis*) erillisinä pieninä kasvustoina. Paikoin esiintyy myös vähän maariankämmeekkää (*Dactylorhiza maculata*). Suot ovat luokiteltavissa, varpujen runsaudesta huolimatta, enimmäkseen tupasvillarämeiksi, joka on silmälläpidettävä NT luontotyyppi.

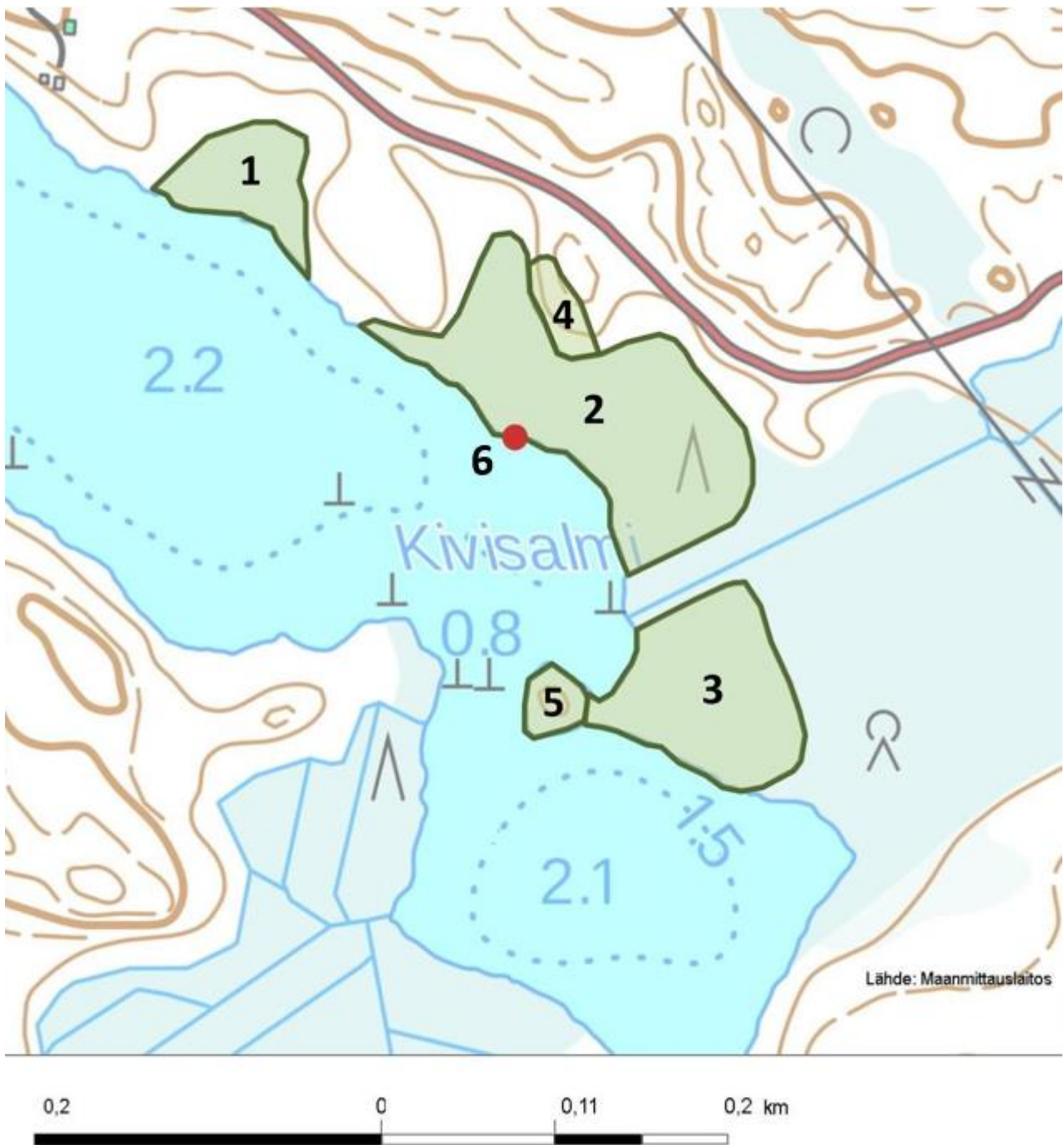
Suolla havaittiin uhanalaisista lajeista hömötiaisia (*Poecile montanus*) vu. Kesäkuun maastokäynnillä suolla lenteli viisi suokeltaperhosta (*Colias palaeno*). Elokuun maastokäynnillä rämeen reunasta lähti lentoon 10 alueella ruokaillutta teertä (*Tetrao tetrix*).

Keski-ikäinen kuivahko kangas (kartta 2, kohde 4)

Kohde on pieni, hakkuun ja suon väliin jätetty, puustoltaan luonnontilaisen kaltainen kuvio: vanhoja metsämäntyjä, rauduskoivua ja metsäkuusta sekä vähän lahoppua. Kenttäkerroksessa kasvaa kangasmustikkaa, taigapuolukkaa (*Vaccinium vitis-idaea*) ja kangaskanervaa (*Calluna vulgaris*). Paikoin esiintyy poronjäkäliä (*Cladonia*). Luontotyyppi on arvioitu erittäin uhanalaiseksi EN.

Keski-ikäinen tuore kangas (kartta 2, kohde 5)

Kohde on pieni saari, joka rajautuu itäpuolella tupasvillarämeeseen. Sen luonnontilaisen kaltaisena puustona kasvaa metsämäntyä, metsäkuusta ja koivua mustikkatyyppin kankaalla. Lahoppua on melko vähän: kolme kuollutta metsämäntyä ja yksi koivu. Kenttäkerroksessa kasvaa kangasmustikkaa ja sammalet ovat metsäsammalia. Luontotyyppi on arvioitu silmälläpidettäväksi NT.

Kartta 2. Matala Sarkasen luontokohteita: Arvokkaat elinympäristöt 1–5 ja lummelampikorennon lisääntymispaikka 6.

4. Suuri Hautajärvi (kartta 3)

4.1. Alueen luonnon yleiskuvaus

Kaavamuutosalue on polveilevaa metsämäntyjä kasvavaa harjualuetta (kuva 5), jossa esiintyy rinteitä, harjanteita ja suppia. Tasaikäinen puusto on enimmäkseen n. 40-vuotiasta ja metsät ovat ravinteisuudeltaan mustikkatyypin ja puolukkatyypin kankaita, joissa esiintyy marjovan kangasmustikan ja taigapuolukan (*Vaccinium vitis-idaea*) lisäksi poronjäkälälaikkuja. Metsäsammalkerros on melko yhtenäinen. Etelänpuoleiset rinteet ovat karumpia ja niissä kasvaa runsaammin poronjäkälää. Alueelta löytyy monin paikoin vanhoja palokantoja.

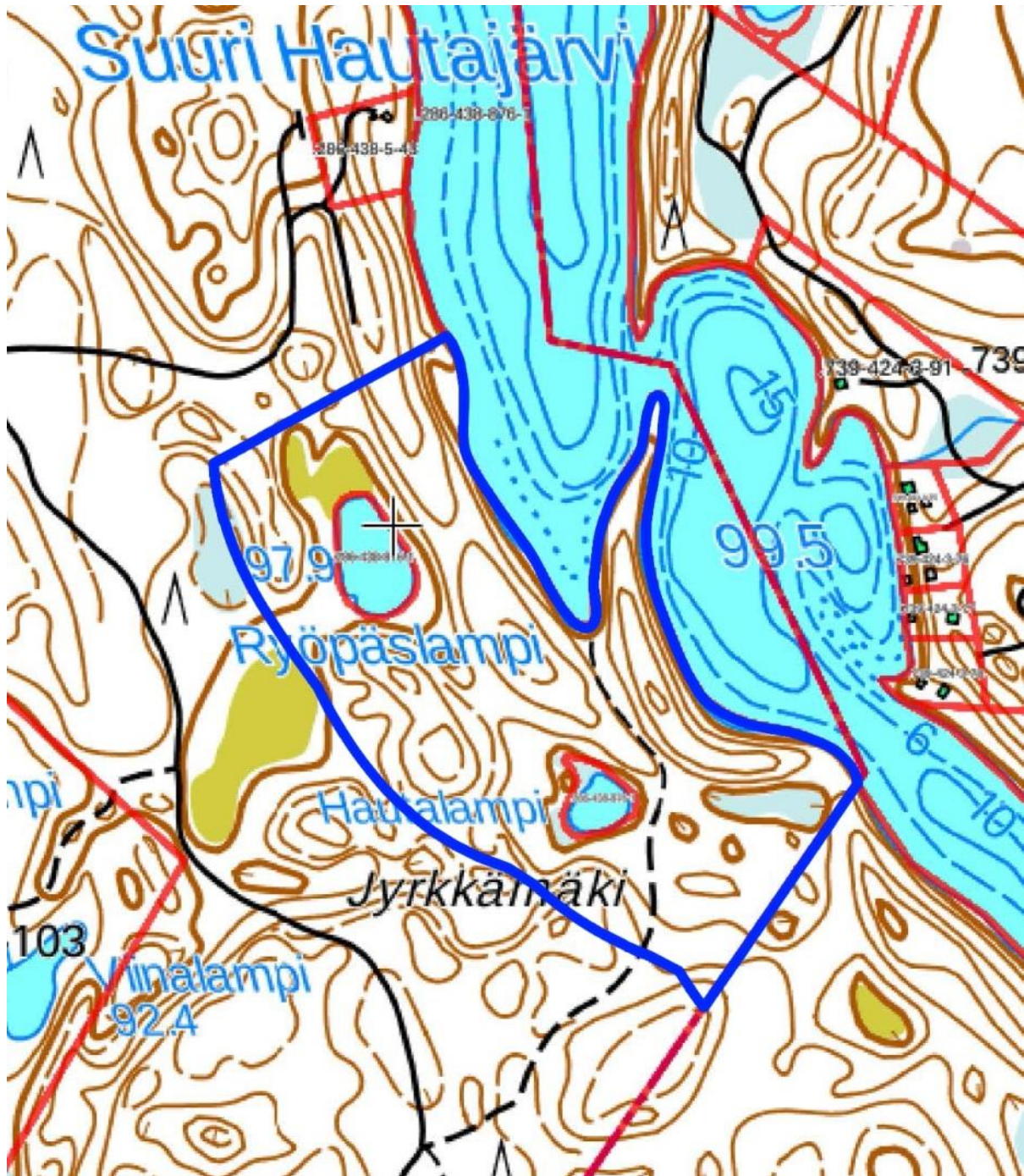
Kuva 5. Suuri Hautajärven tasaikäistä männikköä polveilevassa harjumaastossa. 8.8.2018 © Petri Parkko

Alueella sijaitsevat kaksi kirkasvetistä suppalampea, Ryöpäslampi ja Hautalampi, ovat vesilain suojelemaa alle hehtaarin pienvesiä. Niillä lisääntyvät EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajeista lummelampikorento (*Leucorrhinia caudalis*) ja sirolampikorento (*L. albifrons*) sekä harvinainen isoukonkorento (*Aeshna crenata*) (raportin kansikuva). Alueen eteläisessä osassa on supan pohjalle muodostunut turvekankaaksi vaihettumassa oleva suo.

Kuva 6. Hakopuita kirkasvetisen Ryöpäslammen pohjassa. 28.6.2018 © Petri Parkko

Suuri Hautajärvi on kirkasvetinen ja karu järvi, joka on tyypillistä kuikan (*Gavia arctica*) elinympäristöä; lajin koiras havaittiin järvellä 28.6.2018. Järven rannoilla on melko vähän kesäasuntoja. Kaavamuutosalueeseen kuuluu myös järveen kapeana kiilana työntyvä korkea harjumuodostelma.

Kartta 3. Suuri Hautajärven kaavamuutosalueen raja.

4.2. EU:n luontodirektiivin IV-liitteen sudenkorentolajien lisääntymis- ja levähdyspaikat

Hautalammen lummelampikorenon (*Leucorrhinia caudalis*) lisääntymispaikka (kartta 4, kohde 1)

Hautalammella havaittiin 28.6.2018 lummelampikorentokoiras lajille tyypillisessä lisääntymishabitaatissa.

Muita alueella havaittuja sudenkorentolajeja olivat: keihästytönkorento (*Coenagrion hastulatum*) 10 yksilöä, taigatytönkorento (*C. johanssoni*) koiras, ruskoukonkorento (*Aeshna grandis*), siniukonkorento (*A. juncea*) koiras, isoukonkorento (*A. crenata*) 2 koirasta (raportin kansikuva), pikkulampikorento (*Leucorrhinia dubia*) 50 yksilöä ja ruskohukankorento (*Libellula quadrimaculatum*) 20 yksilöä. Isoukonkorento on Suomessa harvinainen ja paikoittainen, mutta muut havaitut lajit esiintyvät maassamme yleisinä.

Kuva 7 (vas). Lummelampikorenon koiras ulpukelehdellä. **Kuva 8** (oik). Sirolampikorenon koiras. Ryöpsälampi 28.6.2018 © Petri Parkko

Ryöpäslammen lummelampikorenon (*Leucorrhinia caudalis*) ja sirolampikorenon (*L. albifrons*) lisääntymispaikat (kartta 4, kohteet 2 ja 3)

Ryöpäslammella havaittiin 4 lummelampikorenon (*Leucorrhinia caudalis*) koirasta (kuva 7) ja 2 sirolampikorenon (*L. albifrons*) koirasta (kuva 8) 28.6.2018 lajeille tyypillisessä lisääntymishabitaatissa.

Muita alueella havaittuja sudenkorentolajeja olivat: taigatytönkorento (*C. johanssoni*) 20 yksilöä, ruskoukonkorento (*Aeshna grandis*) 2 yksilöä, siniukonkorento (*A. juncea*) 2 koirasta, isoukonkorento (*A. crenata*) 1 koiras, pikkulampikorento (*Leucorrhinia dubia*) 10 yksilöä, vaskikorento (*Cordulia aenea*) 1 yksilö ja ruskohukankorento (*Libellula quadrimaculatum*) 10 yksilöä. Isoukonkorento on Suomessa harvinainen ja paikoittainen, mutta muut havaitut lajit esiintyvät maassamme yleisinä.

4.3. Arvokkaat elinympäristöt

Hautalampi (kartta 4, kohde 5)

Hautalampi on pieni ja edustava harju- ja suppalampi (kuva 9), jonka vaihtelevanlevyisissä nevereunuksissa kasvaa hyvin paljon jouhisaraa, raatetta sekä vähän järviruokoa. Kelluslehtisinä kasvaa vähän isoulpukkaa ja näkinlumpeita.

Lammella on IV-liitteen lajin lummelampikorenon ja harvinaisen isoukonkorenon lisääntymispaikka. Harjulammet on vaarantuneeksi vu arvioitu luontotyyppi ja lampi on myös vesilailla suojeltu pienvesi. Reunametsät ovat ainakin osittain metsälain 10 § suojelemia.

Ryöpäslampi (kartta 4, kohde 4)

Ryöpäslampi on pieni ja edustava harju- ja suppalampi, jonka vaihtelevanlevyisissä nevereunuksissa kasvaa etenkin jouhisaraa, raatetta ja valkopiirtoheinää (*Rhynchospora alba*). Kelluslehtisiä esiintyy vähän rantojen tuntumassa (raportin kansikuva). Lampi on IV-liitteen lajin lummelampikorenon ja sirolampikorenon sekä harvinaisen isoukonkorenon lisääntymisalue.

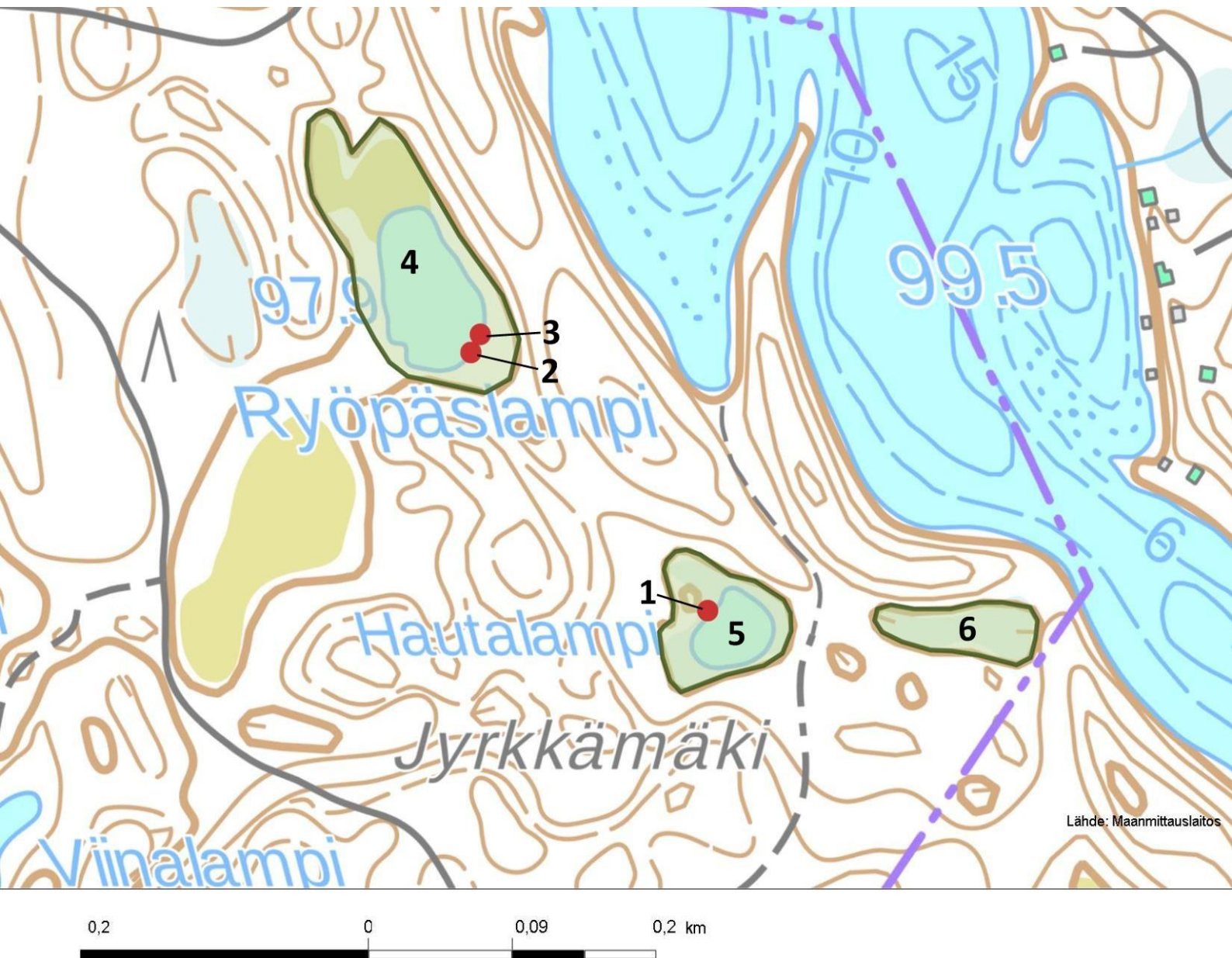
Harjulammet on vaarantuneeksi vu arvioitu luontotyyppi ja lampi on myös vesilailla suojeltu pienvesi. Reunametsät ovat ainakin osittain metsälain 10 § suojelemia.

Kuva 9. Hautalampi on edustava suppalampi. 28.6.2018 © Petri Parkko

Suppasuo (kartta 4, kohde 6)

Pieni suo ei ole kasvillisuudeltaan kovin edustava, mutta sijainti supan pohjalla nostaa sen arvoa. Puusto on mäntyvaltaista ja alueella kasvaa sekä metsä- että suovarpuja: paljon kangasmustikkaa, niukasti suopursua sekä monin paikoin taigajuolukkaa ja muurainta (*Rubus chamaemorus*). Metsäsammalia ja rahkasammalia on suunnilleen saman verran ja suo on muuttumassa luontaisen kuivumisen kautta turvekankaaksi. Kuviolla on vähän lahoppuuta.

Kartta 4. Suuri Hautajärven luontokohteita: 1–4 liitteen IV (a) sudenkorentolajien lisääntymispaikat ja 4–6 arvokkaat elinympäristöt.

5. Päätelmät ja suositukset

Luonnonsuojelualueet ja Natura 2000-alueet

Kaavamuutosalueella tai sen läheisyydessä ei ole luonnonsuojelualueita eikä Natura 2000-ohjelmaan kuuluvia alueita.

Arvokkaat elinympäristöt

Raportissa esiteltyt arvokkaiksi elinympäristöiksi arvioidut kohteet pyritään jättämään kokonaan rakentamisen, hakkuiden ja kaivutoiminnan ulkopuolelle. Ryöpäslampi ja Hautalampi ovat vesilain 11 § tarkoittamia alle hehtaarin suuruisia lampia, joiden luonnontilan vaarantaminen on kielletty.

EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajit

Kummallakaan kaavamuutosalueella ei ole liito-oravalle (*Pteromys volans*) Dir II ja IV, NT sopivaa habitaattia ja lajin esiintyminen alueilla on hyvin epätodennäköistä.

Molemmilla alueilla ruokailee suurella todennäköisyydellä lepakoita, jotka ovat kaikki IV-liitteen lajeja. Todennäköisimmin alueilla esiintyvät pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) Dir IV, vesisiippa (*Myotis daubentonii*) Dir IV, viiksihiippa (*M. mystacinus*) Dir IV ja isoviiksihiippa (*M. brandtii*) Dir IV. Kaavamuutosalueella ei ole kuitenkaan lepakoille sopivia lisääntymispaikkoja, eikä kaavamuutoksella ole merkittävää heikentävää vaikutusta lepakoihin.

Molemmat järvet ovat liian karuja viitasammakolle (*Rana arvalis*) Dir IV, mutta Hautalampi voisi sopia lajin kutualueeksi.

Luontodirektiivin IV-liitteen sudenkorentolajeista alueilla tavataan lummelampikorentoa (*Leucorrhinia caudalis*) ja sirolampikorentoa (*L. albifrons*). Matala Sarkaselta löytyi vain yksi lummelampikorentokoiras, eikä rantarakentamisella ole merkittävää heikentävää vaikutusta lajin kantaan järvellä. Ryöpäslammella lisääntyvät sekä lummelampi- että sirolampikorento ja lisäksi se on harvinaisen isoukonkorenon lisääntymisalue. Hautalampi on lummelampikorenon ja isoukonkorenon lisääntymisalue. Molemmat arvokkaat pienvedet on syytä jättää kokonaan rakentamisen ulkopuolelle.

Kuokantien läheisyydessä kasvaa monin paikoin kangasmaitikkaa (*Melampyrum pratense*), joka on kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) Dir IV toukkien tärkein ravintokasvi Suomessa. Lajin tiedetään lisääntyvän myös metsämaitikalla (*M. sylvaticum*) ja koiranheidellä (*Viburnum opulus*). Kirjoverkkoperhosen suosii lisääntymisessään erilaisia avoimia metsäympäristöjä, joita Kuokantien läheisyydessä on monin paikoin. Lajin lisääntyminen molemmilla kaavamuutosalueilla on hyvin mahdollista, mutta perhosesta ei tehty havaintoja 28.6.2018 maastotöissä. Kaavamuutoksella on hyvin pieni vaikutus elinvoimaiseksi LC arvioidun lajin kantoihin.

Uhanalaislajisto

Luonnonsuojelullisesti merkittävän uhanalaislajiston esiintyminen kaavamuutosalueilla on melko epätodennäköistä. Arvokkaiden elinympäristöjen jättäminen hakkuiden ja rakentamisen ulkopuolelle hyödyttää samalla uhanalaislajistoa.

Suuri Hautajärven alueen metsissä on paikoin rauhoitetulle kangasvuokolle (*Pulsatilla vernalis*) vu sopivia kasvupaikkoja, mutta lajin lehtiruusukkeita ei löytynyt tämän luontoselvityksen maastotöissä. Paras ajankohta lajin esiintymisen selvittämiseen olisi kukinta-aikaan eli toukokuun ensimmäisellä viikolla.

Linnusto

Kaavamuutosalueet eivät ole linnustollisesti erityisen merkittäviä. Suuri Hautajärvellä pesivälle kuikalle (*Gavia arctica*), ja samalla muille vesilinnuille, tulisi jättää riittävästi matalarantaista rakentamatonta rantaviivaa.

6. Lähteet

Kontula, T. & Rainio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehtikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. 685 s.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. 572 s.